TAITEEN PERUSOPETUSLIITTO TPO

Sivistys- ja tiedejaostolle 22.10.2020

Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2021
Teema: Kulttuuritoimijoiden tilanne ja toiminnan turvaaminen
Viite: Lausuntopyyntö 14.10.2020

Taiteen perusopetusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Koronapandemian vaikutukset taiteen perusopetukseen näkyviin viiveellä
Taiteen perusopetusta ei siitä annetun lain (633/1998) mukaan voi järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi ja oppilasmaksujen on oltava kohtuullisia. Opetusta järjestävät alan koulutetut ammattilaiset, joiden kelpoisuuksista on säädetty asetuksella. Korkea laatu ja osaaminen ovat toiminnan ytimessä, ja nostavat myös sen järjestämisen kustannuksia.

Taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa on kevään, kesän ja syksyn aikana tehty paljon töitä turvallisen ympäristön aikaan saamiseksi. Kokonaan uudet tai väljemmät tilat, pienemmät ryhmäkoot, hybridi- ja etäopetukseen soveltuvat laitteistot ja muut vastaavat järjestelyt ovat aiheuttaneet kustannuksia. Taiteen perusopetuksen oppilaitoksille suunnatut koronatuet ovat auttaneet akuutissa tilanteessa.

Valtionosuusjärjestelmä on taiteen perusopetuksen rahoituksen kulmakivi. Hallituksen esitykseen sisältyvät, jo kuluvalle vuodelle palautetut indeksikorotukset, ovat keskeinen osa toimivaa valtionosuusjärjestelmää. Ennakoitavalla ja riittävällä perusrahoituksella turvataan yli 100 000 lapsen ja nuoren mahdollisuus harrastaa itselle mieluisan taiteenalan parissa.

Kriisiajan vaikutukset heijastuvat vielä pitkään. Taiteen perusopetuksen oppilaitokset hankkivat ison osan rahoituksestaan oppilasmaksuilla ja järjestämällä mm. kerhoja, työpajoja, lyhytkursseja ja leirejä. Pandemia voi heikentää kotitalouksien maksukykyä mahdollisesti vuosien ajan, ja tarve muun muassa oppilasmaksujen huojennuksille ja vapaaoppilaspaikoille kasvaa. Ennen koronakriisiä maksuhuojennuksia tarjosi yli 70 %, ja vapaaoppilaspaikkoja yli 40 %, taiteen perusopetuksen oppilaitoksista. Toimien piirissä oli lähes 8 000 oppilasta*. Ilman vahvaa julkista rahoituspohjaa näitä ei voida riittävästi tarjota.

Hallituksen viimeaikaiset linjaukset aikuisten ryhmämuotoisen harrastamisen mahdollisesta keskeyttämisestä vaikuttavat myös taiteen perusopetuksen järjestäjiin. Taiteen perusopetuksen aikuisoppilaita on noin 10 000*. Harrastepohjaisiin aikuisryhmiin osallistujia on kuitenkin huomattavasti suurempi määrä. Maksullista aikuisten harrastustoimintaa järjestämällä rahoitetaan myös lapsille tarjottavaa taiteen perusopetusta.

Kuntatalouden heikentyminen vaikeuttaa taiteen perusopetuksen järjestämistä
Kunnat ovat taiteen perusopetuksen merkittäviä rahoittajia ja järjestäjiä. Kunnat rahoittavat toimintaa vuosittain suunnilleen saman verran kuin valtio. Kuntien reagointi poikkeuksellisiin

*Opetushallituksen julkaisuja: Taiteen perusopetus 2020, Selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä lukuvuonna 2019-2020

oloihin ilmenee monin eri tavoin, kuten lomautuksina, tukien leikkaamisena tai tilojen käytön ja muun yhteistyön mahdollisuuksien vähenemisenä.

Koulu- ja päiväkotiyhteistyö tuo oppilaitoksille tuloja ja tarjoaa uusille harrastajille mahdollisuuden tutustua eri taiteenaloihin. Kevät kuitenkin osoitti, että taloudellisen riskin toiminnasta kantaa usein palvelun tarjoaja. Huhtikuussa TPO-liiton kyselyyn vastanneista oppilaitoksista 59 % ilmoitti, että kunnat eivät maksaneet jo tilaamistaan kerhoista, joita ei kevään aikana voitu toteuttaa. Myös syksyllä kouluille ja päiväkodeille tuotetut kerhot ja vastaavat palvelut ovat jääneet aiempaa vähäisemmiksi.

Syksyllä voimassa olleista rajoituksista johtuen taiteen perusopetuksen järjestäminen koulujen ja päiväkotien tiloissa on monessa kunnassa vaikeutunut tai estynyt kokonaan. Kunnat ovat rajoittaneet tilojen iltakäyttöä, ja muiden kuin koulun tai päiväkodin henkilöstön ja oppilaiden/ lasten oleskelu tiloissa ei ole ollut sallittua.

Esitys taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamisesta on alalle tärkeä avaus
Taiteen perusopetuksen oppilaita on enemmän kuin lukiolaisia. Toiminnan volyymiin nähden alan tietopohja on huomattavan heikko. Taiteen perusopetus on aivan liian usein tippunut hallinnonalojen väliin, ja jäänyt pois sellaisista rekistereistä, tiedonkeruista ja selvityksistä, joissa muut koulutusmuodot ovat mukana. Tietopohjan vahvistaminen on tärkeää, jotta taiteen perusopetusta koskevat ratkaisut voitaisiin tehdä oikean ja ajantasaisen tiedon perusteella. Talousarvioon sisältyvä esitys on toteutettu kustannusneutraalisti, ja vastaava euromäärää on vähennetty tuntiperusteisen valtionosuuden piirissä olevien oppilaitosten harkinnanvaraisiin avustuksiin suunnatusta määrärahasta.

On tärkeää, että kestävän kehityksen arvojen ja periaatteiden mukainen toiminta on nostettu talousarvioesitykseen vahvasti mukaan. Taiteen perusopetusliiton yhdessä OKKA-säätiön kanssa laatimat taiteen perusopetuksen oppilaitosten opetusta, toimintakulttuuria ja johtamista arvioivat kestävyysindikaattorit valmistuvat vuoden loppuun mennessä. Taideopetuksella on paljon annettavaa kestävän tulevaisuuden rakentajana.

Rahapelitoiminnan tuottojen aleneminen tulee kompensoida
Rahapelitoiminnan alenevien tuottojen kompensointi on ensiarvoisen tärkeää taide- ja kulttuurialan elinvoimaisuuden kannalta. Rahapelitoiminnan tuotoilla rahoitetaan myös Taiteen perusopetusliiton toimintaa. Jo nyt minimaalisilla resursseilla toimivan järjestön toiminta vaarantuu, mikäli valtionavustuksen taso laskee nykyisestä.

Minna Hyytiäinen
puheenjohtaja

Viivi Seirala
toiminnanjohtaja